

Antton Keto, Ympäristöneuvos 17.4.2025

Päätös määrärahan osoittamisesta Ahti-ohjelman ja elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF) KIPSI-hankkeisiin

Säädösperusta

Vuoden 2023 valtion talousarviossa on momentille 35.10.61 (Vesien ja ympäristönhoidon edistäminen) on varattu 8,8 miljoonaa euroa vesiensuojelun tehostamishjelmaan (nykyisin Ahti-ohjelma) ja 5 miljoonaa euroa peltöjen kipsikäsittelyyn osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa (RRF pilari 1). Määrärahoilla toteutetaan hallituksen kahden ohjelman (Ahti-ohjelma ja RRF-ohjelma) tavoitteita peltöjen kipsikäsittelystä. Määrärahat ovat kehyksessä ja RRF-ohjelman osalta ne ovat kehyksessä suoraan kipsiin kohdennettu. Määräraha on kolmevuotista siirtomäärärahaa.

Määrärahaa saa käyttää vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustuksiin ja tukiin sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin menoihin.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 1 a luvussa säädetään vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarviossa osoitetuista määrärahoista. Maatalousmaan kipsikäsittelyyn vuosina 2020-2025 myönnettävästä tuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (510/2020, *jäljempänä kipsiasetus*) säädetään muun muassa tuen tavoitteesta, EU valtiontukea koskevien säädösten soveltamisesta, maatalousmaan kipsikäsittelyn käsitteistä, tukihakemuksen sisältövaatimuksista, tuen myöntämisen edellytyksistä ja tuen saajan velvollisuuksista. KIPSI-hankkeessa kipsin peltölevitys ja sitä tukeva neuvonta toteutetaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 1 a luvun ja kipsiasetuksen mukaisena tukena. Kipsi luovutetaan tuen saajalle palveluna, jossa kipsi hankitaan, toimitetaan ja levitetään viljelijän pellolle.

Päätöksen laadintaperusteet

Kipsin peltölevityksen toteuttamista hallinnoi tukiviranomaisena Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (myöhemmin ELY-keskus). ELY-keskus vastaa mm. tuen ilmoittamisesta, tukihakemusten vastaanottamisesta, tukipäätöksistä sekä kipsin toimittamisen järjestämisestä tuensaajille. ELY-keskus on kilpailuttanut ja solminut hankintasopimukset kipsin hankinnasta, kuljettamisesta ja levittämisestä. Saaristomeren alueella palvelun tuottajana toimii Meriaura Oy ja muilla alueilla Hankkija Oy:n, Meriaura Oy:n ja Yara Oy:n muodostama konsortio.

Kipsin peltölevitys on kohdistunut Saaristomeren valuma-alueelle vuodesta 2020 lähtien (Saaristomeren KIPSI-hanke). Vuonna 2022 levitystä laajennettiin muille Suomen rannikon valuma-alueille Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF) määrärahoilla. RRF-ohjelmassa asetettu 50 000 peltöhehtaarin tavoite on tarkoitus saavuttaa vuoden 2025 loppuun mennessä, nyt myönnettävien määrärahojen avulla.

Vuosien 2020-2024 aikana kipsiä on levitetty yhteensä 67 500 hehtaarin alueelle, näistä 27 500 hehtaaria Saaristomeren valuma-alueella ja 40 000 hehtaaria RRF-hankkeen toiminta-alueella. Tällä on vähennetty maatalouden fosforikuormaa noin 110 tonnilla. Nyt osoitettavilla määrärahoilla toteutettaisiin kipsikäsittelyä noin 12 500 hehtaarilla. Jo nyt on myönteisillä päätöksillä sidottu levitystä RRF toiminta-alueella 9400 ha ja Saaristomeren kipsilevitysalueella n. 2100 ha.

ELY-keskus on toimittanut ympäristöministeriölle esityksen, jonka mukaan määrärahan tarve on yhteensä 5 815 000 euroa vuodelle 2025. Määrärahan tarve kohdistuu hankkeisiin seuraavasti:

Saaristomeren KIPSI -hanke

Kipsin hankintaan, kuljetukseen ja levitykseen tarvitaan lisämäärärahaa 1 000 000 euroa. Tällä määrärahalla on tarkoitus tehdä sopimuksia ja kipsikäsittelyä noin 2 500 hehtaarin alalle vuonna 2025.

RRF-hanke

Kipsin hankintaan, kuljetukseen ja levitykseen tarvitaan lisämäärärahaa 4 690 000 euroa. ELY-keskuksella ei ole aiempaa RRF-määrärahaa jäljellä.

Näillä määrärahoilla (yhteensä 5 690 000 euroa) on tarkoitus tehdä sopimuksia ja kipsikäsittelyä noin 12 500 hehtaarin alalle vuonna 2025.

Hankkeiden palkkoihin ja muihin kuluihin lisämäärärahatarve on 125 000 euroa.

Ympäristöministeriön päätös

Ympäristöministeriön on tarkoitus osoittaa talousarviomomentilta 35.10.61 yhteensä 5 690 000 euroa talousarviovuoden 2023 määrärahaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Saaristomeren KIPSI -hankkeen ja RRF-hankkeen kipsinlevitystä varten vuonna 2025. Lisäksi on tarkoitus osoittaa talousarviomomentilta 35.10.23 (Itämeren ja vesiensuojelun edistäminen) yhteensä 125 000 euroa talousarviovuoden 2024 määrärahaa hankkeen hallintokuluihin.

Päätöksen toteutuksen ohjaus ja valvonta

ELY-keskus vastaa KIPSI-hankkeiden toteutuksesta ja toimii KIPSI-hankkeiden hankintayksikkönä, hankinnan tilaajana sekä tuen myöntävänä eli viljelijöiden tukipäätöksistä vastaavana viranomaisena. ELY-keskus järjestää myös kipsinlevityksen vaikutusten seurannan.

Ympäristöministeriö on asettanut molemmille hankkeille yhteisen ohjausryhmän, joka ohjaa hankkeiden toteuttamista, seuraa ELY-keskuksen laatimien hankesuunnitelmien sekä rahoituspäätösten toteutumista sekä viestii hankkeesta. Ympäristöministeriö valvoo määrärahan käyttöä. ELY-keskus raportoi hankkeen toteutuksen edistymisestä ohjausryhmälle, sekä määrärahan käytöstä vuosittain ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaisesti.